

Тіщенко В.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, завідувач кафедри криміналістики, професор,
член-кореспондент НАПрН України*

ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК ОКРЕМЕ КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ВЧЕННЯ

Проблемі планування розслідування в криміналістичній літературі завжди приділялась значна увага (В.І.Громов, С.О.Голунський, О.М.Васильєв, О.М.Ларін, І.М.Лузгін, О.Я.Баєв, В.О.Коновалова та ін.). І це цілком слушно, оскільки планування забезпечує інформаційно-пізнавальну і предметно - пошукову сторони діяльності з розслідування та його оптимальну організацію. Планування надає розслідуванню цілеспрямованості у процесі збирання, дослідження, оцінки й використання доказової інформації.

Планування передбачає визначення стратегічних і тактичних завдань розслідування, побудову версій щодо кримінально-релевантної події та її обставин, а також засобів й умов їх послідовного вирішення і перевірки у відповідні строки.

В.О.Коновалова виділяє наступні функції планування: 1) визначення вірних шляхів розкриття злочинів; 2) забезпечення об'єктивності, повноти і всебічності розслідування; 3) своєчасне застосування науково-технічних і тактичних прийомів; 4) забезпечення ефективності сполучення оперативно-розшукових заходів і слідчих дій; 5) сприяння економії сил та засобів слідчого апарату і швидкість розслідування (Коновалова В.Е. Версія: концепція и функции в судопроизводстве.- Х., 2000).

Таким чином, планування передбачає:

- визначення напрямку, змісту і способів діяльності слідчого для вирішення стратегічних і тактичних завдань розслідування: встановлення факту й обставин злочину, причетних до нього осіб, перевірку висунутих версій, виконуючи таким чином функції цілеспрямовання і тактико-методичного забезпечення;
- прогнозований порядок узгоджених і спільних дій слідчого й інших осіб, що беруть участь у розслідуванні, а також правоохоронних органів, об'єднання їхніх зусиль і можливостей; визначення послідовності запланованих заходів і процесуальних дій, тобто виконання функцій тактичного й управлінського забезпечення;
- створення необхідних організаційних умов для досягнення поставленої мети, для повного та об'єктивного вирішення процесуальних, стратегічних і тактичних завдань розслідування.

Багатоаспектність функцій планування розслідування, визначення його завдань та шляхів забезпечення на стратегічному й тактичному рівнях зумовило виділення положень щодо змісту, структури й функцій планування в окрему теорію (вчення) криміналістики (Р.С. Белкін).

Погоджуючись з таким підходом до значення планування у криміналістичній науці, разом з тим виникає питання стосовно місця такої теорії в системі криміналістики.

Вперше про плановий метод в розслідуванні злочинів згадувалось ще в 1929 році В.І. Громовим у його роботі «Методика розслідування злочинів», проте в той час методика і

тактика ще не були відокремленими розділами криміналістики. В 50-ті роки положення щодо планування розслідування почали розглядатися в розділі «Слідча тактика» поряд з слідчими версіями як невід'ємною частиною планування. Більшість авторів притримуються такої позиції й на сьогоднішній час.

Разом з тим, в останні десятиріччя стали висловлюватися й інші думки. Їх аналіз дозволяє сформулювати дві проблеми: 1) чому наукові положення щодо планування розслідування відносяться саме до криміналістичної тактики і 2) чи повинні теоретичні положення стосовно планування і версії розглядатися тільки у нерозривному поєднанні?

Доводи прибічників віднесення проблем планування до криміналістичної тактики базуються на тому, що проблеми розслідування загального характеру відносяться до названого розділу, а пов'язані з розслідуванням окремих видів злочинів - до криміналістичної методики (О.М. Васильєв, С.П. Мітричев, А.Ф. Волобуєв та ін.).

Інші автори (Р.С. Белкін, А.В. Шмонін) відносять проблеми планування розслідування до криміналістичної методики, оскільки остання містить не тільки наукові положення й рекомендації щодо розслідування окремих видів злочинів, але й загальні принципи побудови таких методик, у тому числі скрізного й поетапного планування розслідування.

Ще одна група вчених (В.О. Образцов, М.П. Яблоков) вважають, що вчення про планування розслідування має загальнокриміналістичне значення і тому його доцільно розглядати у першому розділі криміналістики серед її теоретичних і методологічних положень.

На нашу думку, визначаючи місце вчення про планування розслідування у системі криміналістики, треба виходити з таких позицій. Криміналістична тактика, про що свідчить сама її назва, розробляє рекомендації по вирішенню слідчих завдань тактичного характеру, тобто таких, що вирішуються за допомогою проведення окремої слідчої дії або певної тактичної операції. Звичайно, їх проведення потребує планування на тактичному рівні. Якщо йдеться про вирішення стратегічних завдань - визначення напрямку, змісту розслідування в цілому або на його відповідних етапах, то проблеми планування доцільно віднести до теоретичних положень криміналістичної методики. Загальні ж принципи планування можуть бути розглянуті в першому розділі криміналістики поряд з вченням про криміналістичну версію, яка не тільки пов'язана з структурою планування, але має й самостійне значення як важливий метод пізнавальної діяльності.